

Wettelijke bepalingen met betrekking tot de jaarrekening van ondernemingen

Wijziging van de artikelen 53-54c van het Wetboek van Koophandel (Herziening van het enquêterecht)

VERSLAG VAN EEN COMMISSIEVERGADERING
TOT HET HOREN VAN PERSONEN

Nr. 4

De Bijzondere Commissie, in welker handen deze wetsontwerpen zijn gesteld, achtte het nuttig organisaties, instanties en personen, die daarop prijs stelden, over de inhoud van beide wetsontwerpen op 19 november 1968 in gehoor te ontvangen.

In de *Nederlandse Staatscourant* (1968, nr. 188) en met medewerking van de parlementaire pers werd aan dit voor-nemen bekendheid gegeven.

Een aantal organisaties gaf zich voor deelname aan het gehoor op. Ter voorbereiding hiervan zonden deze aan de commissie een samenvatting van hetgeen zij naar voren wens-ten te brengen. Enkele instellingen volstonden met het aan-bieden van een adres met opmerkingen over beide ontwerpen. De overgelegde stukken liggen op de griffie ter inzage van de leden.

De commissie zegt hier al degenen dank, die op bovenstaande wijze hebben bijgedragen haar inzicht in de onderhavige materie te verdiepen.

De commissie besloot, dat van deze hearing, die een besloten karakter droeg, een beknopt openbaar verslag zou verschijnen.

De Nederlandse Centrale van Hoger Personeel, de Nederlandse Vereniging van Journalisten en de Nederlandse Bond van Middelbaar en Hoger Personeel „N.B.T.”

Het wetsontwerp **9596** gaf de Nederlandse Centrale van Hoger Personeel, de Nederlandse Vereniging van Journalisten en de Nederlandse Bond van Middelbaar en Hoger Personeel „N.B.T.” aanleiding er bezwaar tegen te maken, dat wanneer een niet bij een erkende vakcentrale aangesloten vakorganisatie het nodig oordeelt, dat bij een bepaalde naamloze vennootschap of coöperatieve vereniging een enquête wordt ingesteld, een dergelijke vakorganisatie in feite verplicht wordt daartoe de medewerking in te roepen van een zodanige vakcentrale. Zij achtten dit om principiële redenen onjuist, maar verwierpen deze figuur ook om praktische redenen.

Zij hadden er begrip voor, dat wel zekere eisen gesteld dienen te worden aan de ontvankelijkheid van de vakorganisatie als zodanig, die gebruik maakt van de bevoegdheid om een enquête uit te lokken. Als criterium hiervoor zou kunnen dienen dat zij als vakorganisatie de jure of de facto een zekere erkenning geniet. Deze erkenning zou dan gelegen kunnen zijn in de publieke sfeer (zoals de aanwijzing als organisatie die bestuursleden benoemt van bedrijfsschappen of productschap-pen, dan wel leden van vertrouwensinstanties en adviescommis-sies van de Gewestelijke Arbeidsbureaux, van bedrijfsverenigingen, bedrijfscommissies e.d., of bevoegd is tot het stellen van kandidaten in de ondernemingsraad) en anderzijds in de private sfeer (zoals het partij zijn bij een collectief arbeids-contract of anderszins een geregelde organisatorische relatie onderhouden als organisatie van werknemers met de werkgevers in bedrijf of bedrijfstak; dit laatste criterium is noodzakelijk o.a. in verband met de hoger-personeelsverenigingen, die ook zonder contractuele basis gerangschikt dienen te worden onder de erkende partijen bij een speciale vorm van georganiseerd overleg tussen werkgevers en werknemers).

De rechter zal, op grond van de hem door de requesterende vereniging te produceren gegevens, uit kunnen maken of zij in deze zin als vakorganisatie kan worden beschouwd, en mitsdien ontvankelijk is.

Het bezwaar van de kans op lichtvaardige beslissingen is door deze selectie naar de mening van de drie organisaties wel ondervangen. Geen zich zelf respecterende vakorganisatie zal immers ooit door lichtvaardige enquêtes uit te lokken de werkgelegenheid van haar eigen leden onnodig op het spel zetten en daarmee haar eigen reden van bestaan en zeker haar maatschappelijke erkenning in gevaar brengen, waarbij dan ook nog gerekend dient te worden met het financiële risico dat kosten, schaden en interessen op haar verhaald zullen worden. Er is dan ook geen enkel bezwaar de aldus geselecteerde organisaties de bevoegdheid tot het uitlokken van enquêtes bij naamloze vennootschappen en coöperatieve verenigingen te verlenen, in het volste vertrouwen, dat zij daar een bedachtzaam gebruik van zullen maken. Zeker is er geen reden om bij de verlening van deze bevoegdheid onderscheid te maken tussen bepaalde vakcentrales en daarbij aangesloten vakorganisaties en de andere maatschappelijk als vakorganisatie erkende verenigingen.

Desgevraagd merkte men van de zijde van de drie organisaties op niet zwaar te tillen aan het argument dat vakorganisaties onvoldoende afstand kunnen nemen bij het overwegen van een mogelijk verzoek een enquête in te stellen. Vakorganisaties zouden er wel voor waken te lichtvaardig een dergelijk verzoek te doen. Behalve de juridische gevolgen van een niet ontvankelijk verklaren van een zodanig verzoek door de rechter (te denken valt aan een vordering tot schadevergoeding door de betrokken onderneming) zou een zodanig beleid ook niet door de leden van de betreffende vakorganisatie in dank worden afgenomen.

Voorts meenden zij, dat de vakcentrales niet meer afstand zouden nemen dan vakorganisaties.

Integendeel, als een machtige bond op weerstand zou stuiten bij zijn eigen vakcentrale, zou dat wel eens aanleiding kunnen geven tot een publiekelijk gevoerde discussie tussen deze beide, tot schade van de onderneming aan wie de wet geen verweermiddel geeft:

Tegen de vakcentrale niet, omdat zij immers juist het enquêteverzoek wilde tegenhouden; tegen de aangesloten bond niet, omdat deze zal stellen niets liever te hebben gewild dan een onderzoek naar de gegrondheid van haar verdenking maar daartoe de kans niet te hebben gekregen. Voorts zal een vakcentrale zich niet altijd kunnen onttrekken aan de druk die door een zeer machtige aangesloten bond wordt uitgeoefend, aan wie zij zelf toch ook weer verantwoording schuldig is van haar beleid.

Wordt het enquêterecht aan alle vakorganisaties verleend op hun eigen verantwoording, dan zullen zij zich niet van de verantwoordelijkheid voor een publiekelijk gevoerde discussie kunnen distantiëren. Als de, overigens niet zeer effectieve, „zeef” van de centrales wegvalt, blijft altijd over de vermoedelijk werkzamer „zeef” van de verplichte rechtsbijstand, te zamen met hun wettelijke aansprakelijkheid, om hen van al te onberaden stappen te weerhouden.

Het criterium van de ontvankelijkheid van de organisatie hebben de adressanten niet in de materiële representativiteit willen zoeken. Dat lijkt een te complex vraagstuk om te verwachten, dat het bij deze gelegenheid zal worden opgelost. Er zou naar hun mening een speciale wet nodig zijn, die de erkenningscriteria en -procedure regelt.

Zij meenden daarom, dat de regeling van het enquêterecht zich ertoe kan bepalen enkele formele criteria te stellen voor de bevoegdheid van een organisatie een enquête uit te lokken. Zij hadden een aantal van deze criteria in hun adres opgesomd. Het merendeel dezer criteria (erkenningen uit hoofde van sociale verzekeringswetten en de Wet op de Bedrijfsorganisatie, het partij zijn bij een collectief arbeidscontract e.d.) zijn voor een rechter heel eenvoudig te beoordelen. Minder eenvoudig zal het zijn de „geregelde (vak)-organisatorische relatie” te constateren, doch wat dit betreft heeft de rechterlijke macht

wel voor heter vuren gestaan (men denke maar even aan leerstukken als dat van de marginale toetsing; dat is nog heel wat anders).

Een vraag uit de commissie of niet aan de Minister de bevoegdheid zou kunnen worden verleend om organisaties te erkennen als zijnde bevoegd om enquêtes uit te lokken, werd weliswaar niet ontkennend beantwoord, maar dit werd toch niet als een gelukkige oplossing beschouwd. Immers, òf de Minister zou reeds bij voorbaat, zonder enig verband met een ooit te houden enquête, worden geconfronteerd met een aantal erkenningaanvragen, waarmee hij toch weer midden in het representativiteitsprobleem zou worden geplaatst, òf er zou nadat de behoefte aan een enquête reeds aan een organisatie zou zijn gebleken nog een beslissing van de Minister nodig zijn, die tijd kost en de Minister uitdrukkelijk betreft bij een bepaalde enquête.

Tot slot wees de vertegenwoordiging op de situatie, waarin een vakcentrale de aandelen van een onderneming geheel of voor een groot gedeelte in eigendom heeft. Dit doet zich b.v. voor in de publiciteitswereld. Hoe een en ander, indien een dergelijke onderneming daartoe aanleiding zou geven, geregeld zou worden stond de hier betogende organisaties niet duidelijk voor ogen.

Trouwens, tot welke van de drie vakcentrales, die elk een richting vertegenwoordigen waartoe een bepaalde categorale organisatie zich nu juist niet wil bekennen, zou zij zich – volgens het systeem van het ontwerp – moeten wenden, als zij een enquête wil uitlokken? Er is geen keuze mogelijk, die niet tevens een min of meer „politieke” keuze is!

Vereniging Effectenbescherming

De vertegenwoordiging van de Vereniging Effectenbescherming betoogde als volgt. De commissie-Verdam wijst er terecht op, dat het bestuur van de onderneming verslag uit moet brengen aan de verschaffers van risico-dragend kapitaal die recht hebben op verantwoording omtrent het beheer van de door hen ter beschikking gestelde middelen.

De verslaggeving toont enige geleidelijke verbetering maar het wordt tijd voor een wettelijk sluitstuk om haar op internationaal niveau te brengen. De jaarrekening is geen doel maar een middel om het gevoerde beleid te kunnen bespreken en beoordelen bij de gevraagde decharge van het bestuur.

Over wat volledige verslaggeving betekent en inhoudt zijn duidelijke wettelijke richtlijnen nodig om subjectieve interpretaties te voorkomen. Zo dient bijvoorbeeld de verlies-en-winstrekening verschillende gegevens in logische samenhang te verspreken met de omzetcijfers als uitgangspunt. Herhaaldelijk bespeurde de vereniging in het wetsontwerp een aarzeling om een erkende wenselijkheid in wettelijke voorschriften om te zetten. In de toelichting worden bezwaren tegen het geven van omzetcijfers in twijfel getrokken, zonder daaruit de consequentie te trekken.

De vereniging bestreed, dat de concurrentie hieraan belangrijke kennis zou ontnemen; zij drong aan op wettelijk voorgeschreven omzetcijfers, terwijl bij uitzondering een kleine ont-snappingsclausule voorzien kan worden (beroep op de Minister van Economische Zaken).

De vereniging betwijfelde de behoefte aan voortgaande ontwikkelingen van de verslaggeving die niet verstard zouden mogen worden. Voorkomen dient te worden dat de Ondernemingskamer straks overstroomd zou worden met dagvaardingen met klachten over de verslaggeving. Er is geen behoefte aan een langjarige evolutie van jurisprudentie over dit onderwerp, dat eenvoudig en duidelijk geregeld kan worden, zoals in vele landen zonder bezwaar geschiedde. Onvolledige verslaggeving is uit de tijd. Aansluitend aan de volledigheid bespreekt de wetgever de gewenste stelselmatigheid, wederom zonder haar voor te schrijven blijkbaar uit de niet gesubstantieerde vrees voor verwarring. Stelselmatigheid bijvoorbeeld bij de opbouw van de verlies-en-winstrekening voorkomt onduidelijkheid en versluiering. Zij kan niet gemist worden bij de onderlinge vergelijking van binnen- en buitenlandse onder-

nemingen, hetgeen een rol speelt bij de toevoer van besparingen als nieuwe belegging in de juiste onderneming.

In andere landen is de stelselmatigheid wettelijk voorgeschreven en in vaste schema's uitgewerkt, blijkbaar zonder ernstige bezwaren. Bij de huidige stand der verslaggeving in Nederland moet de aandeelhouder de gegevens bij elkaar zoeken, die verspreid worden over directieverslag, balans, verlies-en-winstrekening en toelichting. De vereniging heeft door opsomming van gewenste gegevens een schema voor de verlies-en-winstrekening aangeboden, dat zonder bezwaar wettelijk zou kunnen worden voorgeschreven. (schrijven VEB - 30 augustus 1968)

Bijzondere aandacht vroeg men voor de vaststelling van het reëel te werk gestelde eigen vermogen, waarvan de omvang onder andere afhangt van de waardering der activa. In zoverre de vaste activa op de balans gewaardeerd zijn, uitgaande van de historische kostprijs min afschrijvingen, is het zeer wenselijk om in de toelichting een meer recente waardering voor die activa te geven, naar gelang de omstandigheden uitgaande van de vervangingswaarde enz. Onvoldoende inzicht in de waarde der activa, en in de verantwoordende afschrijvingen versluiert de werkelijke rentabiliteit, wat gevaarlijk is omdat slechts de rentabiliteit de continuïteit van de onderneming kan waarborgen. Vermogen en opbrengst dienen duidelijk tegenover elkaar gesteld te worden.

De benadering der intrinsieke waarde van de onderneming moet mogelijk zijn bij onderhandse emissies, fusies, overnamebiedingen waaraan de aandeelhouders bloot staan. In de toelichting op het ontwerp spreekt men de wens uit van een realistische waardering, maar men stelt wettelijke richtlijnen uit in afwachting van verdere ontwikkelingen van een toekomstige inventarisatie van waarderingsmethodes. Naar de mening van de vereniging kan reeds nu een wettelijk voorschrift gegeven worden, de keuzemogelijkheid openlatende uit een aantal te noemen waarderingsmethodes. Een dynamische directie kan zelfs niet werken zonder een duidelijk inzicht in de waarde van de te werk gestelde activa. De zakelijk verantwoorde, volledige en stelselmatige verslaggeving is een noodzakelijke stap in de richting van een open onderneming, van eminent belang voor de kapitaalverschaffers en ook voor de werknemers, die op verheugende wijze meer constructieve belangstelling tonen in de eigen onderneming en in het ondernemingsbestel. Versluiting en onduidelijkheid leiden tot onjuist inzicht, de oorsprong van conflicten.

In antwoord op vragen uit de commissie betoogde de vertegenwoordiging van de vereniging dat voor besloten n.v.'s dezelfde richtlijnen dienen te gelden als voor open n.v.'s.

De publikatie van jaarrekeningen van de vennootschappen wordt voorgeschreven voor vennootschappen, die aandelen aan toonder tot een bedrag van minstens f 50 000 kunnen uitgeven, enz. (artikel 42c, W.v.K.) De vereniging zou - in het voetspoor van de commissie-Verdam - ervoor willen pleiten het bedrag van f 50 000 te verhogen tot f 250 000 en artikel 42c W.v.K. d'eenovereenkomstig te wijzigen. Het zou in de praktijk eigenlijk slechts een zekere aanpassing betekenen.

De vereniging had met instemming ervan kennis genomen, dat de ondertekenaars van de memorie van toelichting geen stille reserve's meer wensen.

Naar de mening van de vertegenwoordiging zal het de directie van een n.v. geen extra moeite kosten om de gegevens, benodigd voor het verslag, te verschaffen. Hierover dient zij bij het bepalen van het te voeren beleid immers toch reeds te beschikken. Vrees voor concurrentie behoeft niet te bestaan, deze bedrijft men niet met behulp van gegevens uit de jaarstukken. De vereniging wees erop, dat de omzetcijfers in geldens uitgedrukt ook voor de ondernemingen waarvoor de publikatieplicht geldt, nauwelijks bezwaren kan opleveren vanuit het oogpunt der concurrentie, dat dit cijfer van belang is in verband met het inzicht in de totale winstmarge, in de invloed van loon- en andere kosten. Bovenal zijn de omzetcijfers (aangevuld met cijfers betreffende aanmaak voor eigen rekening, voor voorraad e.d.m.) onmisbaar als uitgangspunt voor

de logische opbouw van de verlies- en winstrekening. Een verhoudingsgetal waarin de omzet uitgedrukt zou worden t.o.v. het voorgaande jaar, geeft deze mogelijkheden niet.

Nog merkte de vertegenwoordiging op dat het haars inziens mogelijk moet zijn het accountantsverslag binnen 3 maanden aan de raad van commissarissen aan te bieden.

Tot slot legde de vertegenwoordiging een aantal jaarverslagen van buitenlandse ondernemingen over, welke haars inziens een goed voorbeeld gaven van de door de vereniging als juist beschouwde wijze van verslaggeven.

Nationale Coöperatieve Raad

Het wetsontwerp 9595 gaf de Nationale Coöperatieve Raad aanleiding erop te wijzen, dat in artikel 42 van het wetsontwerp is opgenomen een wijziging van artikel 30 van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen 1925. In lid 1 wordt bepaald, dat het bestuur (van de coöperatieve vereniging) op een algemene vergadering binnen 5 maanden na afloop van boekjaar, onder overlegging van een balans en winst-en-verliesrekening en een toelichting op deze stukken, rekening en verantwoording voor zijn in het afgelopen boekjaar gevoerde beheer moet doen.

Lid 2 geeft vervolgens na afloop van die termijn 5 maanden aan ieder lid de bevoegdheid de rekening en verantwoording in rechte van het bestuur te vorderen.

In het wetsvoorstel van de commissie-Verdam was hiervoor een termijn van 8 maanden voorgesteld. De huidige redactie van artikel 30 van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen spreekt van „binnen zes maanden na afloop van het boekjaar”.

De organisatorische opbouw van vele centrale en regionale coöperaties is van dien aard, dat de jaarstukken alvorens deze aan de algemene vergadering ter goedkeuring worden voorgelegd, uitvoerig besproken worden in afdelings- en kring- of ringvergaderingen. Met deze besprekingen is zoveel tijd gemoed, dat een termijn van 5 maanden te kort moet worden geacht.

Naar de mening van de raad voldoet de in de praktijk gevolgde methode zeer aan het streven van de bewindslieden om een zo ruim mogelijke informatie over de bedrijfsvoering te laten geven door het bestuur aan de leden.

In artikel 39 van het wetsontwerp is voorgesteld een wijziging van artikel 42 van het Wetboek van Koophandel. Daarbij is bepaald, dat de rekening en verantwoording van de naamloze vennootschap jaarlijks binnen 5 maanden na afloop van het boekjaar moet worden overgelegd, behoudens verlenging van deze termijn door de algemene vergadering op grond van bijzondere omstandigheden.

De raad vroeg zich af of, wanneer voor de coöperatieve vereniging een soortgelijke bepaling in de wet zou worden opgenomen, het vorengenoemde systeem van bespreking een bijzondere omstandigheid zou zijn.

Zelfs indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, zouden vele centrale en regionale organisaties gedwongen worden jaarlijks de procedure te volgen van een algemene vergadering ter verlenging van de termijn, terwijl vervolgens korte tijd daarna een tweede algemene vergadering, waarin de jaarstukken aan de orde komen, zou moeten worden gehouden.

De raad zou er daarom op willen aandringen de termijn van 5 maanden in artikel 42 te wijzigen in een termijn van ten minste 6 maanden.

Het bovenstaande lichtte de vertegenwoordiging van de raad nog toe door het overleggen van een tijdschema, dat een coöperatieve vereniging met een jaaromzet van pl.m. f 850 mln. volgt vanaf het einde van het boekjaar tot het moment waarop de jaarstukken door de algemene vergadering worden vastgesteld¹⁾.

Wanneer de termijn waarbinnen de jaarstukken moeten worden overgelegd aan de algemene vergadering in het algemeen langer wordt dan de 5 maanden die in het wetsontwerp

¹⁾ Dit schema alsmede het jaarverslag van de betreffende onderneming liggen op de griffie ter inzage van de leden.

zijn voorgesteld, terwijl daarenboven nog voor de n.v. de mogelijkheid zou worden geboden deze termijn op grond van bijzondere omstandigheden te verlengen, leek het de Nationale Coöperatieve Raad gewenst, dat deze verlengingsmogelijkheid ook voor de coöperatieve verenigingen en landbouwkrediet-instellingen in de wet wordt opgenomen.

Vereniging van Beleggingsanalisten

Wetsontwerp nr. 9595 gaf de Vereniging van Beleggingsanalisten aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Bij de bestudering en de bespreking van het vraagstuk van de jaarverslaggeving der ondernemingen in Europees verband kwam reeds in een vroeg stadium de wenselijkheid van uniformering van de jaarverslaggeving naar voren. Het ontbreken van uniformiteit in jaarverslaggeving binnen de Europese Economische Gemeenschap bleek een belemmering te zullen vormen voor de realisatie van het vrije kapitaalverkeer zowel tussen de lidstaten onderling als tussen de E.E.G.-leden en andere landen.

In 1966 heeft de European Federation of Financial Analysts Societies als resultaat van haar studiën een ontwerp opgesteld voor de standaardisering van de verslaggeving van Europese ondernemingen. Naar de mening van de vereniging behelst dit ontwerp een juiste opsomming van gegevens, die het jaarverslag van een onderneming moet bevatten.

Een exemplaar van dit ontwerp bood de vereniging aan de commissie aan.

Uitgaande van het belang van een zo ruim mogelijke voorlichting en rekening houdende met het hiervoor genoemde rapport van de European Federation-commissie, veroorloofde de vereniging zich enige wijzigingen voor te stellen. Deze voorstellen betroffen:

1. Uitbreiding van de jaarstukken met het *Directieverslag*
 2. Melding maken (in het directieverslag) van ingrijpende wijzigingen bijvoorbeeld in de *vermogenspositie* en de *liquiditeitspositie* van de onderneming, opgetreden in de periode die is verlopen tussen het einde van het boekjaar en de datum van publikatie der jaarstukken.
 3. Toevoeging van een *financieringsschema* aan het directieverslag van de *investeringsplannen* en de wijze waarop men deze denkt te financieren.
 4. *Vermelding* bij de vaste activa van *verzekerde waarde, boekwaarde vóór en na afschrijvingen, oppervlakte der terreinen* en *e.v. erfpachtsvoorwaarden*.
 5. *Opstelling Verlies- en Winstrekening* volgens *grondpatroon* van de European Federation of Financial Analyses Societies (inclusief omzet en toegevoegde waarde).
 6. *Publikatie van dividendvoorstellen* en *voorlopige jaarcijfers* op dezelfde dag dat hierover door de raad van commissarissen een beslissing is genomen.
- Voorts deed de vereniging nog enige aanbevelingen welke haars inziens tot verbetering van de verslaggeving in Nederland zouden kunnen bijdragen.

Deze omvatten:

- a. Opnamen van *meerjarige cijfermatige* overzichten in het jaarverslag.
 - b. Publiceren van *tussentijdse berichten* (bij voorkeur kwartaalberichten).
 - c. Vermelding van het *productieprogramma, c.q. aard der werkzaamheden*.
 - d. Opnemen in de toelichting op de Balans van, voor de betrokken onderneming, *relatief belangrijke minderheidsdeelnemingen*, ook als het belang kleiner is dan 25 pct. van het geplaatste kapitaal der onderneming.
- Ingaande op enkele vragen vanuit de commissie lichtte de vertegenwoordiging van de vereniging het bovenstaande nog als volgt toe.

De vereniging meende, dat het beslist nuttig is op het punt van de verslaggeving reeds thans naar een Europese eenheid te streven. In dit verband wezen zij erop dat de „Aktienrechtsreform 1965” in Duitsland, de Companies Act 1948 en 1967 in Engeland en de „Loi sur les sociétés commerciales” van 1966 in Frankrijk aan de regels ten aanzien van de jaarverslaggeving in die landen een grote uitbreiding hebben gegeven of de basis hebben gelegd voor die uitbreiding. Een uniforme opstelling van balans, financieringsschema en verlies- en winstrekening volgens het gestandaardiseerde ontwerp is in die landen thans of binnenkort mogelijk.

De functie van het directieverslag, te weten het bieden van inzicht in de gang van zaken bij een onderneming, is dermate belangrijk dat naar het gevoelen van de vereniging die verslag ook onder de wet dient te worden gebracht. De in het wetsontwerp gebruikte term „jaarrekening” heeft een te beperkte strekking en kan dan ook beter worden vervangen door de uitdrukking „jaarstukken”, aldus de vertegenwoordiging. Onder deze ruimere term zouden dan kunnen worden begrepen: het *directieverslag*, de *balans*, de *winst- en verliesrekening* en de *toelichting op de cijfers* en, het *financieringsschema*. Deze ruimere formulering zou opgenomen dienen te worden in de begripsomschrijving vermeld in artikel 1 van het wetsontwerp. Directieverslag en jaarrekening kunnen naar het oordeel van de vereniging niet los van elkaar worden gezien; in vele gevallen zal het slechts mogelijk zijn om tot een verantwoorde oordeelvorming (als verlangd in artikel 2 van het wetsontwerp) te komen door het lezen van de toelichting, die het directieverslag geeft ten aanzien van de omstandigheden waaronder de onderneming de geboekte resultaten kon bereiken.

Tot slot betoogde de vertegenwoordiging, dat haars inziens t.a.v. het vermelden van de omzet het „concurrentie-motief” vaak zonder reden wordt gehanteerd, al is het – zo gaf de vertegenwoordiging toe – een enkele maal wel eens mogelijk dat de ene onderneming enig profijt kan trekken uit de gegevens, die een andere onderneming in haar verslag openbaar maakt. Dit mocht echter geen belstel vormen op den duur een uitgebreide verslaggeving verplicht te stellen.

Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond

De wetsontwerpen 9595 en 9596 gaven de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond aanleiding op te merken dat van die zijde geen overwegende bezwaren bestonden tegen beide ontwerpen.

Wel zag de bond het als een manco, dat de ontwerpen te veel het oog gericht hebben op grote bedrijven en te weinig acht slaan op kleine en kleinere ondernemingen.

Met betrekking tot wetsontwerp 9595 betoogde de vertegenwoordiging van de Middenstandsbond, dat krachtens artikel 33, lid 5, de verplicht gestelde voorlichting van de Ondernemingskamer beperkt wordt tot de informatie van de deskundige, die de jaarrekening heeft gecontroleerd.

Het is wenselijk, dat de Ondernemingskamer zo uitgebreid mogelijk wordt voorgelicht, hetgeen kan worden bereikt door voor te schrijven, dat óók de deskundige (accountant c.q. boekhouder), die de jaarrekening heeft opgesteld door de Ondernemingskamer verplicht moet worden gehoord, aldus de vertegenwoordiging.

Deze wenselijkheid geldt in het algemeen, maar speelt in het bijzonder voor die ondernemingen met betrekking tot welke jaarrekening geen accountantscontrole wordt voorgeschreven, zoals de meeste ondernemingen in het klein- en middelgrootbedrijf.

Wetsontwerp 9596 is in het bijzonder afgestemd op grote ondernemingen. Dit blijkt met name uit de bepalingen, dat bij een eventueel enquête-verzoek door een werknemerscentrale de ondernemingsraad in de gelegenheid moet worden gesteld om van zijn gevoelens te doen blijken. Deze bepalingen heeft een selecterende werking op een eventueel enquêteverzoek, indien deze enquête naar het oordeel van de ondernemingsraad niet het belang van de onderneming moet worden geacht.

Dit selecterende effect bestaat niet bij de ondernemingen zonder ondernemingsraad, zoals deze in het bijzonder voorkomen in de sector van het klein- en middelgrootbedrijf. De situatie dient te worden vermeden, dat werknemers, die slechts kort in dienst van de vennootschap zijn en op grond daarvan geacht moeten worden het belang van de onderneming als zodanig – waaronder ook het werknemersbelang valt – onvoldoende te kunnen onderkennen, de mogelijkheid zou worden geboden de enquête-procedure op gang te brengen.

Aldus zou het onjuist zijn, dat een vakorganisatie van werknemers haar verlangen tot een enquête zou kenbaar maken, terwijl haar leden slechts korte tijd in dienst van de vennootschap zijn.

Op grond van het bovenstaande verdiende het volgens de vertegenwoordiging aanbeveling in het wetsontwerp met name in artikel 53a een bepaling te nemen, waarbij ervan wordt uitgegaan, dat de arbeiders, die in verband met de enquête slechts kunnen „meetellen”, diegenen zijn, die voldoen aan de minimum-eisen die krachtens artikel 10, lid 3, van de Wet op de Ondernemingsraden worden gesteld voor de verkiesbaarheid tot het lidmaatschap van een ondernemingsraad.

Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden

De Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden vroeg voor een aantal punten de bijzondere aandacht.

Uit het wetsontwerp blijkt, dat zoveel mogelijk is gestreefd naar een flexibel richtsnoer voor de verslaggeving, dat leidt tot de doeleinden welke men aan een goede verslaggeving mag stellen als omschreven in de kernartikelen 2 en 3 van het ontwerp.

Artikel 4 past in zijn huidige redactie niet in deze opzet. De raad stelde voor aan dit artikel een lid toe te voegen, dat inhoudt, dat het toegestaan zal zijn gegevens met een te verwaarlozen betekenis samen te voegen, mits van deze samenvoeging melding wordt gemaakt in de jaarrekening.

Dit klemde te meer daar de voorschriften ook van kracht zijn voor de geconsolideerde jaarrekening.

De Minister heeft in de memorie van toelichting vanwege de samenhang met het onderhavige wetsontwerp gewaagd van zijn voornemen om vooruitlopend op eventuele richtlijnen van de E.E.G.-Ministerraad, besloten n.v.'s een beperkte publikatieplicht op te leggen. De raad meende, dat thans een reactie op dit voornemen zijnerzijds op zijn plaats is. Hij gaat uit van het beginsel, dat publikatieplicht in het algemeen slechts past indien de voornaamste belanghebbenden de noodzakelijke informatie niet reeds langs andere weg verkrijgen (aandeelhoudersvergadering en ondernemingsraad) en dat zelfs dit beginsel uitzondering moet lijden als door publikatie doorslaggevende belangen van de onderneming in gevaar zouden komen.

Daarnaast werd betoogd, dat bepaalde groepen vennootschappen in feite geen andere belanghebbenden kennen dan de aandeelhouders, zodat een publikatieplicht in deze gevallen onvoldoende grond heeft. Als voorbeelden werden in dit verband genoemd de besloten holding-vennootschap en de besloten beleggingsmaatschappij.

Ook wees men erop, dat buitenlandse ondernemingen bij hun overwegingen zich eventueel in ons land te vestigen, het ontbreken van een publikatieplicht als factor mee laten spelen.

In het licht van de concurrentieverhoudingen, welke in de Euromarkt bestaan, achtte de raad een aantal bepalingen in het wetsontwerp ongewenst voor kleine naamloze vennootschappen. De raad oordeelde het voor herstel van het evenwicht gewenst, dat de hierbedoelde n.v.'s, voor zover deze een omzet hebben beneden de f 30 mln. of een balanstotaal van f 15 mln. vrijstelling kan worden verleend door de Minister van Economische Zaken van de vermelding van kencijfers voor de omzet zoals het bedrag der lonen, handelsdebiteuren en voorraden.

De regeling welke is voorgesteld voor de vermelding van deelnemingen behoefde naar de mening van de raad aanvulling.

Feitelijk immers, gegeven de grotere kwetsbaarheid van de kleine onderneming, betekent deze formele gelijkheid voor de wet een materiële ongelijkheid.

Besleut werd daarom op de eis tot nominatieve vermelding van meerderheidsdeelneming ook voor de hierbedoelde n.v.'s een uitzondering toe te laten in artikel 14, lid 3a. Deze uitzondering zou als alternatief voor genoemde bepaling in moeten houden, dat automatische vrijstelling van de verplichting tot nominatieve vermelding bestaat, indien het totaal der activa dezer deelneming een bedrag van f 5 mln. niet te boven gaat.

Ook werd gepleit voor een algemene dispensatiemogelijkheid, omdat in aanmerking moet worden genomen, dat de waarschijnlijkheid groot is, dat onvoorziene problemen zullen rijzen, waarvoor de specifieke dispensatiemogelijkheden geen oplossing kunnen geven. Een algemene dispensatiemogelijkheid is daarom noodzakelijk. Het is denkbaar de algemene dispensatiemogelijkheid aan een overgangperiode te verbinden.

Voorts besleutten men de opname van een bij de praktijk aansluitende omschrijving van het begrip deelneming.

Zeker voor de eerste jaren na de invoering van de Wet op de Jaarrekening zal de voorgestelde termijn van vijf maanden te kort zijn. De raad stelde voor deze termijn te verlengen tot zeven maanden.

De raad drong erop aan, dat voor het verzekeringsbedrijf de inrichting van de jaarrekening in verband met de publikatieplicht op een aantal punten nader wordt bezien.

Overlegorgaan van de vakcentrales

Ten aanzien van wetsontwerp 9595 merkte het overlegorgaan op, dat het in het algemeen kan worden beschouwd als een zeer aanvaardbare poging om de bestaande, ontoereikende wettelijke voorzieningen ter zake te vervangen door nieuwe, meer uitgebreide bepalingen. Aldus wordt in grote mate tegemoet gekomen aan de gewijzigde maatschappelijke opvattingen, die over de publikatieplicht en de inhoud van de verslaggeving der grotere ondernemingen inmiddels in brede kring zijn gegroeid.

Het voorliggende wetsontwerp vormt een in vele opzichten gelukkige combinatie van soepelheid, omwille van de veelvormige praktijk, en van dwang om de gegroeide noodzaak tot betere informatie over het doen en laten van wat in wezen is geworden een maatschappelijk instituut wettelijk te verankeren.

Daarnaast leeft in de kring van het overlegorgaan echter nog wel een aantal wensen.

Zo betreurt men het, dat de bewindsman niet verder wil gaan dan een voorlopige voorziening inzake de publikatieverplichting voor de grotere besloten n.v.'s.

Het feit, dat er op dit ogenblik geen definitieve voorziening wordt getroffen, lijkt alleszins acceptabel. Dit geldt niet voor de inhoud van de „gedachten over de voorlopige voorziening”. Deze zijn bijzonder schiel.

Als publikatie-drempel is gekozen een balanstotaal van f 8 mln. De S.E.R. heeft er al op gewezen, dat de belangrijkheid van een onderneming niet is af te leiden uit één criterium, in dit geval het balanstotaal. Indicaties voor het belang van een onderneming zijn bijvoorbeeld ook de grootte van de jaaromzet en de personeelsomvang. Vooral het laatste criterium acht het overlegorgaan bijzonder belangrijk om de maatschappelijke betekenis van een onderneming te bepalen. De Minister wil voorts volstaan met alleen een publikatieplicht ten aanzien van de balans.

Een enigszins behoorlijk gefundeerd oordeel over de economische positie van een besloten n.v. lijkt het overlegorgaan bij afwezigheid van een winst- en verliesrekening goeddeels onmogelijk.

In de derde plaats vraagt het overlegorgaan zich af of de Minister het belang van de kapitaalverschaffers/eigenaars niet ten onrechte veel zwaarder weegt dan het belang, dat anderen, waaronder de werknemers, hebben bij het familiebedrijf.

In de vierde plaats scheidt de afzonderlijke voorziening ten aanzien van grotere, besloten n.v.'s een rechtsongelijkheid ten opzichte van open n.v.'s van vergelijkbare grootte, die wel onder de publikatieplicht vallen.

In de vijfde plaats kan de aparte behandeling van de grotere, besloten n.v. voor de leiding van die n.v. aanleiding vormen het besloten karakter te handhaven, terwijl het voortbestaan en de expansie van de onderneming in sommige gevallen beter gediend zou zijn met het prijsgeven van dit karakter.

Ten aanzien van deelnemingen stelt het wetsontwerp verplicht, dat deelnemingen die zeggenschap verschaffen over meer dan de helft van het geplaatste kapitaal van andere ondernemingen met naam en vestigingsplaats moeten worden vermeld. Bedoeld zijn dus de zgn. meerderheidsdeelnemingen. Ontheffing van deze verplichting op grond van gewichtige redenen is echter mogelijk. Ook is het toegestaan die meerderheidsdeelnemingen die gezamenlijk niet meer bedragen dan 15 pct. van de waarde van de totale activa van een concern van de opsomming uit te sluiten. Tegen deze laatste bepaling kan als bezwaar worden aangevoerd, dat zij de ontsappingsmogelijkheid verruimt naarmate een onderneming groter is.

De S.E.R.-minderheid (werknemers) heeft destijds ook gepleit voor openheid ten aanzien van de minderheidsdeelnemingen. Tot goed begrip zij opgemerkt, dat het hierbij gaat om deelnemingen tussen 25 en 50 pct. van het geplaatste kapitaal van andere ondernemingen. Deelnemingen tot 25 pct. behoeven volgens het ontwerp niet als „deelneming” op de balans te worden opgevoerd. Deelnemingen in de orde van grootte van 25–50 pct. kan men echter bezwaarlijk als niet belangrijk beschouwen. Zowel de ruime 15 pct. ontspanningsclausule als het niet met naam behoeven vermelden van belangrijke minderheidsbelangen dragen er toe bij dat over de onderlinge verbanden tussen bedrijven grote duisternis blijft bestaan. Bovendien kan men de gevolgen van calamiteiten in de „moedermaatschappij” of in de onderneming waarin deelgenomen wordt, op deze manier moeilijk taxeren.

In antwoord op een aantal vragen en opmerkingen in de commissie stelde de vertegenwoordiging van het overlegorgaan het geen bezwaar te achten indien Nederland verder zou gaan dan een aantal andere landen in de E.E.G. Zij zagen hier de mogelijkheid een goed voorbeeld te stellen.

Van de hierboven genoemde criteria voor de verplichting een jaarrekening te publiceren, achtte de vertegenwoordiging het criterium van de personeelsomvang het meest belangrijk. Zo zou men zich kunnen voorstellen dat in Nederland een onderneming verplicht zou worden de jaarrekening te presenteren, als deze meer dan 100 werknemers in dienst heeft.

Voorts zag men gaarne artikel 7 in die zin gewijzigd, dat het verplicht wordt de bezoldigingen van de commissarissen *afzonderlijk* in de winst- en verliesrekening en de toelichting daaronder te vermelden.

Met betrekking tot wetsontwerp 9596 stelde het overlegorgaan, dat het met de strekking, de procedure en de voorzieningen over het algemeen akkoord kan gaan; toch was er aanleiding nog een aantal kritische opmerkingen te maken.

Indien de wetgever de ondernemingsraad in de gelegenheid stelt van zijn gevoelen te doen blijken, dan wordt daarbij duidelijk niet beoogd impliciet het gevoelen van de voorzitter te leren kennen, die in een eerder stadium reeds schriftelijk door de vakorganisatie benaderd moet worden. De bedoeling is ongetwijfeld, dat de gekozen werknemersleden van de ondernemingsraad van hun gevoelen doen blijken. Dit moet dan duidelijk in de wet tot uitdrukking komen, waarmee dan tevens de hachelijke situatie vermeden wordt, dat de gekozen O.R.-leden, in aanwezigheid van en onder leiding van het hoofd of de bestuurder moeten kenbaar maken, dat van wanbeleid sprake is.

In dit verband vroeg men wat „het gevoelen van de ondernemingsraad of de gekozen ondernemingsraadsleden” is. Steunt dat op een meerderheidsbesluit en, zo ja, op een eenvoudige of gekwalificeerde meerderheid? Zulks vindt geen steun in de Wet op de Ondernemingsraad. De vraag rijst daarbij in het algemeen, of wellicht een artikel in de Wet Ondernemingsraad moet worden opgenomen, waarvan de strekking zou moeten zijn, dat de ondernemingsraden, het hoofd of de bestuurder, dan wel de gekozen ondernemingsraadsleden verplichtingen en bevoegdheden kunnen hebben, ontleend aan andere wetten.

Dit zou kunnen voorkomen, dat de Wet Ondernemingsraad gewijzigd zal moeten worden zodra in het kader van een andere wet bevoegdheden of verplichtingen gecreëerd worden ten aanzien van de ondernemingsraad, het hoofd of de bestuurder, of de gekozen ondernemingsraadsleden.

Volgens de memorie van toelichting is niet vereist, dat de vakorganisatie, die een onderzoek vordert, bij de centrale is aangesloten.

De S.E.R. – aldus de memorie van toelichting – wijst er terecht op, dat een niet-aangesloten organisatie die een enquête wil uitlokken twee wegen kan bewandelen. Zij kan trachten hetzij een centrale, hetzij de P.G. voor haar inzicht te winnen.

Men betreunde het, mede omwille van de duidelijkheid, dat de memorie van toelichting de volgende opmerking van de S.E.R. niet overgenomen heeft.

„De raad meent er goed aan te doen, er hierbij – zij het ten overvloede – op te wijzen, dat uiteraard iedere vakorganisatie, die bezwaren heeft tegen het beleid van een onderneming, zich met deze bezwaren ook kan wenden tot de P.G., die immers volgens het ontwerp – en de raad stemt daarmee in – naast de aandeelhouders en de centrale organisaties de bevoegdheid zou krijgen klachten aan de ondernemingskamer voor te leggen en op grond daarvan een enquête te bevorderen. Deze klachten van de P.G. kunnen van elke denkbare belanghebbende afkomstig zijn, dus ook van iedere vakorganisatie”.

In antwoord op een vraag uit de commissie herinnerde men eraan, dat deze methode het resultaat is van een compromis. Men kon een opmerking in de commissie gedaan, onderschrijven, dat de toetsingsnorm van de vakcentrale kan verschillen met die van de P.G. In theorie zou dit wel eens moeilijkheden kunnen geven; in de praktijk achtte men de risico's niet zo groot.

Het overlegorgaan zegde toe, naast de reeds ingediende nota's nog een aantal opmerkingen tijdens de hearing gemaakt schriftelijk te bevestigen. Deze nota's zijn inmiddels door de commissie ontvangen.

Nederlands Instituut van Registeraccountants

Met betrekking tot wetsontwerp 9595 merkte het Nederlands Instituut van Registeraccountants het volgende op.

In de eerste plaats werd de grote waardering van het instituut kenbaar gemaakt voor de wijze waarop de onderhavige materie in het wetsontwerp is geregeld. In het licht van de internationale verhoudingen werd een spoedige behandeling noodzakelijk geacht. Wel had het instituut bezwaren tegen het dwingende karakter van de in de hoofdstukken II en III gegeven voorschriften. Het voerde een pleidooi, dat deze voorschriften niet behoeven te gelden voor posten, die geen materiële betekenis hebben voor het in het artikel 2 bedoelde inzicht.

De vertegenwoordiging van het instituut wees erop, dat een bepaling van deze strekking voorkomt in rule 3-02 van de Regulation S-X, uitgevaardigd door de United States and Exchange Commission. Die bepaling luidt: „If the amount which would otherwise be required to be shown with respect to any item is not material, it need not to be separately set forth in the manner prescribed”.

Sedert 1948 geeft ook de in het Verenigd Koninkrijk geldende Companies Act regelen van gelijke strekking.

In het kader van het voorafgaande bracht de vertegenwoordiging ook de formulering van lid 3 van artikel 22 onder de aandacht. Deze wekt de indruk alsof van *elke* ontvangen lening de looptijd en het rentepercentage in de jaarrekening vermeld moeten worden. In vele gevallen zal het vereiste inzicht duidelijker worden verkregen uit een samenvattende informatie.

Het instituut is tot de conclusie gekomen dat het zich in principe met de in artikel 39 genoemde termijn van 5 maanden kan verenigen. In die gevallen echter waarin de interne organisatie van de onderneming nog niet in staat stelt tot een tijdige verslaggeving kan wellicht gedurende een overgangperiode een soepeler procedure dan die welke thans is voorgesteld, een uitweg bieden.

Ten slotte was het instituut van mening, dat het ook voor coöperatieve verenigingen mogelijk moet zijn in bijzondere gevallen de termijn voor het indienen van jaarstukken te verlengen.

In antwoord op de vraag uit de commissie, of dit wetsontwerp, zo het tot de wet verheven is, niet leidt tot een opeenhoping van werk in de eerste helft van het jaar, betoogde de vertegenwoordiging dat zowel het reeds jaren waarneembare streven naar steeds vroegere rapportering, alsmede het toenemend gebruik van de computer hebben geleid tot wijzigingen in de controletechniek, die weliswaar een opeenhoping van werk niet geheel voorkomen, doch wel aanzienlijk verminderen. In vele gevallen kan een belangrijk deel van de te verrichten controlearbeid worden vervroegd.

Contactgroep van werkgevers in de metaalindustrie

Het wetsontwerp 9596 gaf de Contactgroep van werkgevers in de metaalindustrie aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Alhoewel het instituut van het z.g. enquêterecht op zich zelf een beperking van de ook naar de mening van de Regering noodzakelijke vrijheid van de ondernemer inhoudt, kan het noodzakelijk zijn, dat er bepaalde grenzen worden gesteld, welke door de ondernemer niet overschreden mogen worden.

De grenzen moeten echter zodanig kunnen worden aangegeven, dat een objectieve toetsing van het ondernemersbeleid mogelijk wordt. Het is daarom een groot bezwaar, dat deze grenzen worden aangegeven met termen als: „onjuist beleid” en „wanbeleid”, zonder nadere definities terwijl de acties om tot correcties te komen dienen te worden ingeleid door bepaalde centrale werknemersorganisaties zonder nadere omschrijving, welke organisaties wel en welke organisaties niet tot deze acties gerechtigd zullen zijn.

Het gebrek aan definities schept de mogelijkheid, dat de individuele onderneming wordt blootgesteld aan acties die voor het voortbestaan ervan een rechtstreekse bedreiging vormen zonder dat er zekerheid bestaat dat het met het wetsontwerp beoogde doel wordt bereikt. Het wetsontwerp kent het recht van enquête toe aan door de Kroon aangewezen of naar het oordeel van de Kroon algemeen erkende centrale organisaties van werknemers, op verzoek van een vakorganisatie van werknemers die leden telt onder de arbeiders in dienst der vennootschap. Hiermede worden de vraagstukken van respresentativiteit van vakorganisaties geïntroduceerd met nieuwe mogelijkheden van procedures. Uit dit wetsontwerp blijkt wederom, dat ook op het gebied van het vennootschapsrecht de respresentativiteit van vakorganisaties (zowel werkgeversorganisaties als werknemersorganisaties) dringend een wettelijke regeling behoeft.

Voorts vroeg de contactgroep ook de aandacht voor het feit, dat de bepaling, dat alleen centrale organisaties op verzoek van andere organisaties om een enquête kunnen verzoeken, een verschuiving van de verantwoordelijkheid inhoudt, die de belangen van de ondernemingen in belangrijke mate kan schaden. De discussie tussen de vakorganisaties en de centrale kan op zich reeds zeer schadelijk zijn voor de ondernemingen, terwijl voorts een zeer moeilijke situatie kan ontstaan omdat niet alle werknemersvakorganisaties bij een centrale zijn aangesloten.

De contactgroep meende het voorts als ongewenst te moeten beschouwen, dat aan organisaties van werknemers bevoegdheden worden gegeven, die de bestaansmogelijkheden van de onderneming rechtstreeks raken, zonder dat aan deze werknemersorganisaties enigerlei verplichting wordt opgelegd om indien zij ingevolge twijfel aan juist beleid overwegen tegen een bepaalde onderneming een enquête aan te vragen contact op te nemen met de werkgeversorganisatie, waarin de betrokken ondernemer is georganiseerd, te meer nu een inhoudsbepaling van het begrip wanbeleid ontbreekt. Bij voorafgaand overleg met de werkgeversorganisaties kan enig denkbeeld worden gevormd, of gezien de branche waarin de onderneming werkt en onder de omstandigheden waarin de onderneming verkeert, er sprake kan zijn van wanbeleid.

Het feit dat de wet (in artikel 53a) zal voorzien in de mogelijkheid van een te betalen schadevergoeding door diegenen die de enquête hebben aangevraagd indien de rechter tot de conclusie komt dat er geen wanbeleid is geweest, moet als een maatregel worden gezien die in geen verhouding kan staan tot de schade die kan worden aangericht. Deze schade kan enerzijds onherroepelijk zijn omdat de onderneming ten gronde is gegaan – en een dergelijke schade is uit maatschappelijk oogpunt niet in financiële waarden uit te drukken –, terwijl anderzijds voor de onderneming zelf, ook wanneer zij blijft voortbestaan, de omvang van de financiële schade te bewijzen noch te berekenen zal zijn. Nochtans achtte de contactgroep het noodzakelijk dat de aanvrager van een enquête, waarbij zal blijken, dat er in de onderneming geen wanbeleid heeft plaatsgevonden, aansprakelijk wordt gehouden voor de veroorzaakte schade. Zij achtte het dan ook onjuist dat het wetsontwerp in artikel 53a, lid 3, de mogelijkheid voor het indienen van een eis tot schadevergoeding slechts openlaat indien de ondernemingskamer het verzoek tot het instellen van een enquête afwijst en daarbij beslist dat het naar haar oordeel niet op redelijke grond is gedaan.

De contactgroep zegde desgevraagd toe de commissie nader schriftelijk toe te lichten welke denkbeelden haar voor ogen staan inzake de problematiek van de respresentativiteit van vakorganisaties en welke definities haars inziens gehanteerd kunnen worden bij het spreken over „wanbeleid” en „onjuist beleid”.

De commissie heeft, voordat dit verslag werd vastgesteld, de schrijver van de contactgroep over deze materie ontvangen, waarin de hierna volgende definities van het begrip respresentatieve vakverenigingen en nadere omschrijving van het begrip wanbeleid zijn aangegeven:

„Onder *vakvereniging* wordt verstaan een rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging van werkgevers of werknemers welke zich ten doel stelt de belangen van haar leden als zodanig te behartigen en welke gerechtigd is een collectieve arbeidsovereenkomst voor haar leden af te sluiten.”

„Onder *respresentatieve vakvereniging* wordt verstaan een vakvereniging die door de Sociaal-Economische Raad op een daartoe ingesteld verzoekschrift respresentatief is verklaard. De S.E.R. zal een dergelijke verklaring van respresentativiteit verstrekken indien de vakvereniging:

1. minstens twee jaren als vakvereniging heeft bestaan;

2. in vergelijking tot de overige in de betrokken sector van het bedrijfsleven werkzame vakverenigingen, gezien de onderscheiden ledentallen, in voldoende mate respresentatief moet worden geacht voor de sector van het bedrijfsleven waarop het verzoek betrekking heeft, dan wel voor zover het een werknemersvakvereniging betreft, een aantal leden heeft dat naar het oordeel van de S.E.R. voldoende respresentatief moet worden geacht voor de groepering waarvan de belangen door deze organisatie worden behartigd;

3. gezien de hoogte van de contributiebijdragen van haar leden en haar overige inkomsten in staat kan worden geacht het werk als respresentatieve vakvereniging te vervullen.”

„Van *wanbeleid* is slechts sprake indien de slechte gang van zaken bij de vennootschap uitsluitend of in hoofdzaak te wijten is aan kennelijk onjuist beleid dat geen redelijke ondernemer had kunnen voeren.”

Vastgesteld 17 december 1968.

KIKKERT	BOERTIEN
NEDERHORST	PEIJNENBURG
VAN LIER	WIEBENGA
BAKKER	VAN SCHAIK
MAENEN	KRONENBURG
JOEKES	RIETKERK
NELISSEN	LEMS
BOERSMA	GOUDSMIT.
VAN DEN BERGH	